

LA FITOTOPONÍMIA COM A ELEMENT DEFINIDOR DEL PAISATGE. EL CAS DE SELVA

Joan Caldentey Brunet, Miquel Grimalt Gelabert i Antoni Ordinas Garau

XVIII Jornada d'Antroponímia i Toponímia. Selva, 2005

RESUM

Es pretén realitzar una anàlisi de les implicacions de la fitotoponímia en la definició dels principals elements paisatgístics del municipi de Selva. Els topònims, recollits al municipi per Antoni Ordinas a la seva tesi de Llicenciatura, ens mostren la realitat biogeogràfica i agrària selvatgina tant actual com pretèrita presentant una distribució sobre el territori que il·lustra la dicotomia paisatgística de l'àrea marcada per dues realitats oposades com són el Pla i la Muntanya.

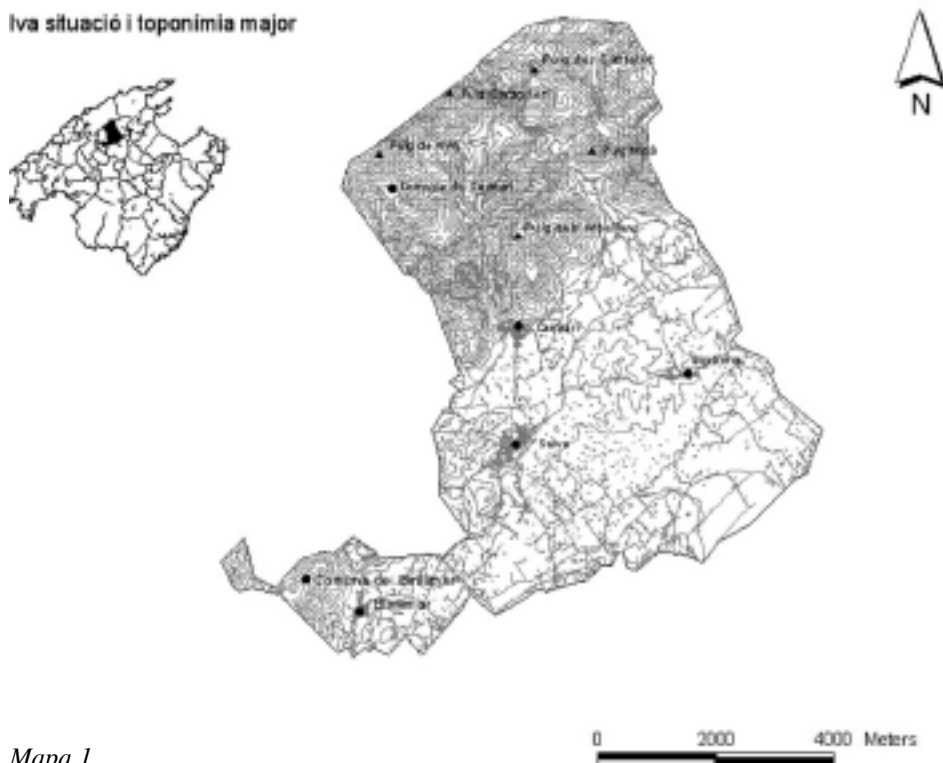
PRINCIPALS TRETS GEOGRÀFICS I LOCALITZACIÓ DEL MUNICIPI

Selva és un municipi de la zona septentrional de Mallorca (mapa 1) de 47,48 km² d'extensió i 2.903 habitants distribuïts entre el nucli principal pròpiament dit, i els de Caimari, Moscarí, Biniamar i Binibona. Amb tot, podem dir que el medi físic d'aquest municipi està marcat per la seva localització geogràfica a mig camí entre la Serra de Tramuntana i el Pla de Mallorca. D'aquest contrast orogràfic en són un clar reflex els aprofitaments agraris tradicionals. En aquest sentit, en el sector septentrional muntanyenc, on hi afloren preeminentment materials calcaris **mesozoics**, hi trobam un predomini aclaparador de la vegetació natural i l'olivar sobre vessants marjats. Per altra banda, en el sector meridional més planer, l'arbrat de secà i la vinya són els elements agraris que han predominat al paisatge.

FONTS D'INFORMACIÓ

La font d'informació ha estat el recull toponímic realitzat per Antoni Ordinas als anys 80 i que va constituir la seva tesi de Llicenciatura. D'aquest recull s'han extret els fitotopònims, diferenciant entre aquells que al·ludeixen directament a espècies vegetals concretes d'aquells altres que s'han considerat com a referències indirectes al món vegetal.

Iva situació i toponímia major

Mapa 1.

PRINCIPALS TRETS FITOTOPONÍMICS DE SELVA

Del recull anteriorment esmentat hem considerat fitotopònims fins 364 noms de lloc. D'aquests, 9 són noms d'indrets introduïts per les contraccions *Can* i *Son* seguida d'una referència al món vegetal, que en ocasions correspon també a un malnom. D'altra banda, hem comptabilitzat fins un total de 13 topònims que de manera molt indirecta fan referència a comunitats o espècies vegetals concretes i van introduïts per genèrics de tipologia diversa (torrent, comellar, sementer, camí). En conjunt, hem classificat i agrupat tots els fitotopònims distingint entre els referits a espècies vegetals considerades naturals al bioma mediterrani, els fitotopònims que al·ludeixen a cultius de secà, aquells que indiquen la presència d'àrees de regadiu i, en darrer terme, les referències indirectes i malnoms.

Vegetació espontània

Pel que fa a la vegetació natural, s'han recollit fins a 105 topònims relatius a vegetació arbòria, arbustiva i herbàcia. Trobam referències tant a espècies concretes com a comunitats vegetals que inequívocament ens indiquen la presència de les anteriors:

- **Aladernar:** *Phillyrea latifolia*, arbust de la família de les oleàcies molt comú al sotabosc dels alzinars (6 referències, tot i que 3 van lligades al mateix paratge).
- **Alzina:** *Quercus ilex*. (6 topònims referits a individus concrets).
- **Alzinar:** Comunitat climàtica de part de l'illa de Mallorca formada per alzines, *Quercus ilex*. A l'àrea d'estudi només trobam un fitotopònim citat com a comunitat.
- **Argelagar:** Formació on abunda l'argelaga, *Calicotome spinosa*. Arbust oportunista i semicaducifoli que colonitza ambients àrids i amb poc sol. N'hi ha un únic exemple en la toponímia selvatgina.
- **Bosc/ Bosquet.:** A l'àrea d'estudi, com a la resta de la Serra de Tramuntana i a diferència d'altres indrets de l'àmbit insular, és sinònim d'alzinar. Es comptabilitzen fins a 15 referències al genèric bosc i 21 a la forma diminutiva bosquet.
- **Canyar:** Espai poblat de canyes (*Arundo donax*) gramínia subespontània, originària d'Àsia que freqüenta llocs amb abundant presència d'aigua. Són 3 les referències toponímiques a aquesta espècie.
- **Card:** Nom popular utilitzat per referir-se a espècies pertanyents a multitud de gèneres *Cirsium* (*ssp*), *Slibyum* (*ssp*), *Cynara* (*ssp*), *Carlina* (*ssp*), *Erygium* (*ssp*), *Picrys*(*ssp*), *Galactires* (*ssp*). L'única al·lusió en el registre toponímic a l'herbàcia és el Pla des Cards.
- **Càrritx:** *Ampelodesmus mauritanica*. Espècie arbustiva molt comuna a la muntanya mallorquina i colonitzadora d'espais afectats per incendis forestals. Una sola referència: es Carrixeret.
- **Estepar:** Formació vegetal on hi destaca la presència d'estepa, terme aplicat per designar diverses espècies dels gèneres *Cistus* (*ssp*) i *Hypericum* (*ssp*), que en el cas de Selva es limita a un sol cas: s'Estepar.
- **Fonoll:** *Foeniculum vulgare*. Umbel·lífera molt comuna a ambients ruderals, l'abundància de la qual dóna nom a un indret del municipi: racó des Fonoll.
- **Garriga/Garrigó/Garrigueta:** Formació arbustiva molt característica al món mediterrani que, a Mallorca, no implica una composició florística ben definida. Es localitzen 12 referències a aquesta formació al municipi: 9 garrigues, 2 garrigons i 1 garrigueta.
- **Jonc:** *Scirpus* (*ssp*) i *Juncus* (*ssp*). Espècie semiarbustiva que com la canya colonitza llocs amb presència d'aigua. Una única referència a aquesta espècie apareix al corpus fitotoponímic utilitzat: comellar de sa Jonqueta.
- **Mata:** *Pistacia lentiscus*. Arbust que sol trobar-se a garrigues i al sotabosc de pinars o alzinars. A Selva, com en alguns dels casos anteriors, només trobam una al·lusió a aquesta espècie com a individu concret, a la font de sa Mata.
- **Matar:** Formació vegetal caracteritzada per la presència de mates (*Pistacia lentiscus*). Dins la toponímia municipal les referències a la formació són substancialment majors que a la d'individus sols. Així, d'aquesta formació en comptabilitzam fins a 3 casos.
- **Murtar:** Formació marcada per la presència de la murta (*Myrtus communis*). Arbust paradigmàtic del bioma nostrat que freqüenta ambients ombrívols i que resta amenaçat per la seva sobreexplotació en temps passats. Fins a 5 referències a aquesta formació.
- **Om:** *Ulmus minor*. Arbre típic dels boscos nemorals que a Mallorca forma un pedobioma a espais amb gran disponibilitat de recursos hídrics. Una única designació: camí des Oms.
- **Pi:** *Pinus halepensis*. Pinàcia molt abundant a l'illa de Mallorca a qualsevol ambient, des del litoral fins a la muntanya. 11 referències a individus concrets.

- **Pinar/Pinassa/Pinarets:** Formació arbòria d'extensió variable segons el genèric marcada per l'abundant presència de pins, *Pinus halepensis*. Hi ha 8 referències: 5 pinarets, 2 pinasses i 1 pinar.
- **Pi Ver:** *Pinus pinea*. Conífera nadiua a la mediterrània oriental famosa per la seva producció de pinyons. A Mallorca és introduïda. A Selva en trobam dues referències: sementer des Pi Ver i es Pinyoner.
- **Poll/Pollancre:** *Populus (ssp)*. Caducifoli de ribera que ocupa les voreres de torrents. Són 2 els fitotopònims referits a espècies de la família de les salicàcies.
- **Porrassar:** Formació amb destacada presència de porrasses (*Asphodelus microcarpus*). Liliàcia abundant a l'illa a qualsevol indret menys a espais cultivats. 3 casos.
- **Revellar:** Formació de revells, *Olea Europaea var. oleaster*. Varietat arbustiva de l'ullastre molt comú al litoral i a les garrigues. Un sol cas: es Revellar.
- **Ullastre:** *Olea Europaea*. Varietat silvestre de l'olivera que abunda als espais càlids i secs. Un únic cas referit a un individu concret: pou de s'Ullastre.
- **Ullastrar:** Formació col·lectiva d'ullastres (*Olea Europaea*). 3 casos.

Vegetació conreada

Els cultius de secà són també abundants dins de la toponímia de referència. En una primera aproximació, hem de dir que són 121 els noms de lloc amb un genèric o determinant que hi vagi referit. Entre aquest tipus de cultius diferenciam primordialment l'arbrat i la vinya ja que dins la toponímia selvatgina les referències als cereals són testimonials. Entre l'arbrat, l'espècie que de forma aclaparadora presenta més referències és la **figuera** (*Ficus carica*), 33 en total. D'aquestes, destaca quantitativament el genèric referent a la formació col·lectiva, figueral, amb 20 casos. En la majoria d'ocasions aquest genèric va precedir del nom de la propietat on es troba (Son Vivot, Son Odre, Son Albertí...), mentre que en d'altres introdueix adjectius d'aquesta espècie tant comuna al paisatge de secà mallorquí (Vell, Jove, Nou...). Per altra banda, són menys representatives dins la fitotoponímia selvatgina les referències a individus concrets o a grups d'aquests (sa Figuera, ses Figueretes...). Només 13 casos que a vegades inclouen un determinant (Borda, Negres...). I en els casos en què la figuera és el determinant va introduït per un genèric referit a elements del medi físic, constructius o d'estructura agrària (caseta des Figueral, cova de ses Figueres, tanca de ses Figueres).

Sense deixar de banda aquest arbrat de secà, per ordre d'importància, la segona de les espècies amb més presència al registre toponímic del municipi és l'**olivera** (*Olea europaea*), amb 25 casos. Uns topònims que, a excepció feta de dos casos concrets, s'introdueix pel genèric olivar utilitzat per designar la formació col·lectiva i que, com el cas anterior, també incorpora freqüentment la possessió o establiment a què pertany (Son Vallori, Son Estaràs, Can Ripoll...).

Finalment, cal comentar que amb un nombre d'al·lusions molt menor als de l'olivera i la figuera, que són les espècies amb més empremta toponímica a l'àrea, trobam tot un conjunt de referències a d'altres espècies arbòries típiques de l'agricultura de secà. D'aquesta manera, en trobam a l'**ametler** (*Prunus dulcis*), 3 d'elles designant la presència d'individus

concrets (sementer des Ametlers, Dins es Ametlers, Plantada des Ametlers Joves) i un cas referit a la formació col·lectiva (s'Ametlerar).

La **figuera de moro** (*Opuntia ssp*) la trobam registrada en 5 topònims que corresponen a dues morfologies: Bé, a la forma genèrica de figueres de moro, o bé a aquesta antecedita pel genèric corral. Es tracta òbviament d'un cultiu proper a les cases rurals el d'aquesta planta espinosa tan apreciada altre temps per la polenta alimentació que proporcionaven els seus fruits al ramat porcí.

El **garrover** (*Ceratonia Siliqua*) és molt poc present en la toponímia del terme ja que exclusivament trobam 4 referències totes elles anomenant a un arbre o grup d'arbres, però en cap utilitzant la forma col·lectiva de garroverar. El mateix nombre de noms de lloc trobam referits al **cirerer** (*Prunus aviem*), espècie tradicionalment de secà, i molt més considerant les condicions climàtiques de l'àrea d'estudi.

Per acabar, cal citar dos fitotopònims que ens suggereixen la presència d'espècies de secà avui en dia poc presents als camps de Mallorca. El primer d'aquest casos és el del puig Nespler, tot i que de manera indirecta pot referir-se a la presència de **nesplers** (*Mespilus germanica*). En segona instància, cal citar una referència al **noguer** (*Juglans regia*) no en sentit individual sinó en plural (es Noguers).

Una vegada analitzades les referències toponímiques a l'arbrat de secà, és el torn dels topònims referits a d'altres cultius extensius. En concret, cal destacar que la presència de fitotopònims relatius al món cerealístic és anecdòtica, ja que queda reduïda a dos fitotopònims referits al cultiu de l'**ordi** (*Hordeum vulgare*). Per tant, si exceptuam l'arbrat, la **vinya** (*Vitis vinifera*) és l'única protagonista. En aquest sentit a Selva són quasi una quarantena les referències al món vitícola atenent la font utilitzada. L'anàlisi lingüística d'aquests noms de lloc ens aporta alhora gran quantitat d'informació sobre les seves implicacions paisatgístiques. Així, els topònims que ens indiquen la formació individual, introduïda pel genèric vinya, suposa gran part dels casos. També, cal advertir que en alguns d'ells va precedida d'un determinant que cita la propietat on es troba (de Son Salat, Son Fuster, Can Servera...), el nom o malnom del propietari (d'en Beia) i atributs sobre l'edat o l'extensió dels ceps (sa Vinyeta, sa Vinyassa, Vinya Jove, Vinya Vella). En segon terme, trobam un espectre de topònims aïllats que també ens dona a entendre la presència d'aquesta espècie (es Mallol, rota de sa Parra, es Cellar).

Deixant de banda el secà, calen diverses consideracions sobre els fitotopònims relatius al regadiu dels quals n'hem quantificat prop d'un centenar. La gran majoria no al·ludeix a espècies concretes sinó que en principi van referides a morfologies agràries on aquestes s'hi cultiven. Són bàsicament topònims que incorporen quatre genèrics: hort, prat, vela i verger. Dels tres darrers en trobam pocs casos i estan exempts de determinats si exceptuam els dos exemplars del Prat des Cànyom. Per contra, els horts, que en trobam més d'una seixantena, poden incorporar o no determinat. En els casos en què n'incorpora, aquest menciona la propietat agrària on els trobam (de Son Rabassa, de Son Penya, de Son Fuster, de Son Vivot), el nom, cognom o malnom del seu propietari (des Misser, d'en Lluc, d'en Bresca, des Canonge, d'en Duran...) o bé característiques dimensionals i temporals d'aquests (Gran, Nou).

Per altra banda, destacam l'existència de tres topònims que en contraposició a la resta sí que citen explícitament la presència d'una espècie concreta com són el **taronger** (*Citrus*

ssp), la **pomera** (*Malus domestica*) i l'**albercoquer** (*Prunus armeniaca*). Des del punt de vista formal dos d'aquests topònims ens adverteixen de la suposada presència d'un o diversos individus d'aquestes espècies (es Morers, es Tarongers, sementer des Albercoquers) o de la formació (es Tarongeral).

Anecdòticament, citam alguns topònims molt concrets que denoten la presència d'arbres ornamentals com el **til·ler** (*Tilia platyphyllos*) (es Til·ler), l'**eucaliptus** (*Eucalyptus camadulensis*) (camí des Eucaliptus), el **morer** (*Morus nigra*) (es Morers) i el **lledoner** (*Celtis australis*) (es Lledoner).

Dins de la toponímia selvatgina també són presents tot un conjunt de topònims que de manera indirecta al·ludeixen a elements del món vegetal. En alguns d'aquests es tracta de noms anteceditos d'un genèric que es refereix a fitotopònims d'alguna de les categories mencionades. Són especialment destacables els casos de les possessions des Horts i de ses Figueroles, que per contaminació han generat diferents topònims al seu voltant (estret des Horts, era des Horts, Casa Nova des Horts, torrentó des Horts, camí des Horts, plana de ses Figueroles, comellar de ses Figueroles...). També reiteram que no és estranya la presència de finques amb un topònim que té les contraccions Son i Can com a genèric i un determinant seguit del nom d'una espècie vegetal o malnom amb connotacions fitotoponímiques (Son Ametler, Cas Card, Son Fonoll...). És certament difícil identificar les relacions existents entre el paisatge de Selva i la distribució geogràfica d'aquests darrers sobre el territori. Aparentment però, el grau de connexió és major en el cas dels noms de les propietats agrícoles que no en el dels antropònims. Dins d'aquest context, cal afegir tres topònims que ens indiquen que els cultius de secà són l'element dominant del lloc. Es tracta del puig de sa Devesa i sa Devesa, topònims que indubtablement ens indiquen les característiques del paisatge agrari de l'indret marcat pel cultiu mixt de cereals i arbrat de secà. En segon lloc, destacam el topònim de colls de s'Empeltada. És aquest un determinant que s'utilitza per anomenar un espai on els empelts a l'arbrat, suposadament de secà, són nombrosos (Ordinas Garau, A. 2001).

EL PAISATGE DE SELVA A TRAVÉS DE LA FITOTOPONÍMIA

Un cop classificades des del punt de vista estrictament botànic les espècies vegetals que de manera directa o indirecta anomenen indrets del municipi, cal aportar la visió geogràfica que s'extreu d'aquesta classificació. Per això, s'ha d'esmentar prèviament que la densitat de fitotopònims sobre el territori selvatgí no és homogènia. El sector septentrional i muntanyenc presenta, en general, una menor densitat que el sector planer, tot i que aquest darrer, a la vegada, presenta un gran buit toponímic en el triangle delimitat pels nuclis de Selva, Caimari i Binibona. De manera totalment independent d'aquest criteri quantitatiu hem agrupat els noms de lloc seguint la classificació anteriorment exposada i hem confeccionat un conjunt de mapes temàtics que representen la distribució de les unitats paisatgístiques de Selva.

La primera d'aquestes unitats és la de l'arbrat de secà, amb referències molt presents a la pràctica totalitat de l'àrea d'estudi (mapa 2). Si bé, en el sector meridional més planer, on es localitzen majoritàriament aquests cultius secans, predominen el fitotopònims

referents a la formació col·lectiva (ametlerar, figueral...), en el sector muntanyenc, per contra, les referències, presents amb una densitat similar, són primordialment d'individus o grups d'aquests en concret (figueres negres, es garrover, figuera borda...).

Mapa 2.

L'abundància, precisament, d'aquestes espècies en el primer dels sectors enunciats fa que les referències en aquests cultius siguin escasses ja que conformen una unitat paisatgística homogènia. L'anterior igualment justifica en gran mesura el buit de fitotopònims del sector comprès entre Selva, Binibona i Caimari abans comentat. D'altra banda, en el sector septentrional, on les condicions orogràfiques, edafològiques i climàtiques no afavoreixen la presència d'aquest tipus d'arbrat, predominen les al·lusions a individus concrets ja que són un element impròpi de l'àrea, i s'incorporen al registre toponímic per la seva excepcionalitat dins el paisatge.

La segona de les grans unitats paisatgístiques que se n'extreu de la distribució dels fitotopònims és l'olivera (mapa 3). En general, dins del corpus toponímic selvatgí les referències en aquesta oleàcia són escasses per la seva abundància. De fet, en el sector muntanyenc del nord del terme, on molts de vessants marjats estan sembrats d'aquest arbre, és on els fitotopònims són més escassos. En contraposició a l'anterior, la menor presència d'olivar en el sector meridional dominat pel secà és on més referències trobam.

Mapa 3.

Per altra banda, i com ja hem avançat, cal comentar que pràcticament la totalitat d'aquests topònims són fòssils, és a dir, fan referència a un cultiu molt poc apreciable actualment a l'àrea, però que ho va ser fins a l'arribada de la fil·loxera que en el darrer terç del segle XIX delmà les vinyes mallorquines. Ens cal destacar aquí, una vegada més, la importància i utilitat de la toponímia en la reconstrucció dels paisatges històrics, i la vinya no n'és l'únic exemple a Selva. De la mateixa manera, també notam la presència de fins a quatre topònims que ens indiquen la localització d'antics incendis forestals a l'àrea i que van introduïts per genèrics com socarrat o cremat. Igualment, cal fer esment a la presència del topònim esvaït, amb el significat de 'tros de terra que ha deixat de conrear-se per ser poc productiu' (DCVB) que ens informa de la presència pretèrita de l'activitat agrícola en un indret on fou posteriorment abandonada.

Mapa 4.

Les referències al món del conreu no és limiten al secà com ja hem vist, sinó que el regadiu és també present al paisatge vegetal de Selva. Així ens ho indica l'abundant presència d'horts, veles, vergers i prats. La distribució d'aquests darrers (mapa 5) no és casual ni aleatòria sinó que respon a tot un conjunt de factors que comentarem amb posterioritat. La major densitat de topònims referits a les parcel·les de regadiu és troba dins el sector sud on la capacitat agrològica és major, mentre que en el sector nord caracteritzat per l'orografia accidentada, la densitat és molt menor. Igualment passa amb el cas de la vinya, la toponímia esdevé un signe inequívoc de la presència del regadiu, actual en aquest cas, i condicionat per un conjunt de factors. El primer d'ells és l'estructura agrària. En concret, podem assenyalar que hi ha una relació directa entre el grau d'atomització de la propietat i la presència d'aquests cultius. En aquest sentit, l'abundància de parcel·les de petita dimensió al voltant del nucli de Selva explicaria la gran densitat de noms de llocs apel·lants en aquesta realitat. Per altra banda, en el sector tramuntanenc destaca la presència d'horts al voltant de les principals possessions de l'àrea (es Albellons, sa Coma, es Castell, Binixiri). Una localització coherent atesa la importància dels cultius hortícoles en l'economia d'autoconsum de la societat rural preturística. A part d'aquesta variable econòmica, la presència d'aigua superficial, principalment torrents, és un factor de localització clau dels horts si atenen l'obligada presència dels recursos hídrics que requereixen aquesta tipologia de cultius.

A la resta del terme, altimètricament més deprimit, els fitotopònims designants d'aquests cultius són apreciables, però no destacables, com a reflex de la seva moderada presència. Cal recordar que és una àrea amb poca densitat de fitotopònims en tractar-se d'un

Mapa 5.

espai dominat per un paisatge de secà. L'existència de pous d'aigua subsuperficial, coneguts dins els llenguatge popular com «pous de greixina», on l'aigua és de fàcil extracció, seria el factor que podria explicar la seva localització. A part d'aquest, també relacionam la presència d'horts a l'indret amb la bona aptitud dels sòls que es deriva dels glacis presents a tot el corredor de transició entre les comarques de la Serra de Tramuntana i del Pla de Mallorca.

Per completar aquesta anàlisi del paisatge selvatgí, cal encara tractar la distribució dels noms de llocs referits a la vegetació natural o espontània. D'aquesta, ben igual que hem fet a la classificació fitosociològica, distingim entre l'estrat arbori i l'arbustiu. Del primer, cal fer referència a la distribució de boscs, bosquets, pinars i alzinars (mapa 6) o d'individus concrets d'alguna d'aquestes formacions. Des del punt de vista paisatgístic, la distribució dels fitotopònims ens mostra tres realitats paisatgístiques on aquestes espècies hi són presents. En primera instància, el sector planer contigu a la Serra de Tramuntana on les al·lusions d'aquestes espècies no són escasses si atenem la presència reduïda d'aquestes comunitats en un espai dominat pel conrò. Ens trobam davant d'un altre cas en què el topònim queden registrats no per l'abundància sinó per l'escassetat d'espècies. A més, és especialment interessant destacar que en aquest mateix sector predominen les referències a individus concrets (mina des Pi, es Pinyoner) o les formacions col·lectives en diminutiu (bosquets), el que ens indica la poca extensió de les masses de vegetació natural arbòria dins aquest paratge preeminentment agrari.

Bosc, bosquet, alzinar i pinar

Mapa 6.

Per altra banda, en referència a la segona de les tres realitats mencionades, trobam l'àrea de transició en sentit estricte entre els dos móns orogràfics del municipi. Aquesta presenta una densitat destacable de fitotopònims, especialment a les formacions col·lectives de pi (pinar, pinaret, pinassa). La distribució dels anteriors sobre el territori no respon més que a l'evident abundància de la conífera en un ambient on el marjament de vessants —que en abandonar-se són fàcilment colonitzats per aquesta espècie oportunista— i el carboneig han eliminat l'alzinar climàtic. Un alzinar del qual també en trobam lògicament algunes referències introduïdes en quasi tots els casos pel genèric bosc. Finalment, en el sector del municipi on el gradient altitudinal sobrepassa els 600-700 metres, els fitotopònims indicatius de la presència d'espècies d'aquest estrat són presents, però al·ludint en la majoria dels casos a individus concrets (s'Alzina Penjada, pi de Vent, pi de sa Bruixa, pi de sa Barrera, pi de ses Bragues...). Cal subratllar la raresa d'aquestes espècies arbòries en aquest pis bioclimàtic com el motiu pel qual presumiblement aquests arbres singulars han estat anomenats pels selvatgins.

En darrer lloc, tractarem de la distribució dels fitotopònims referits a la vegetació arbustiva i herbàcia (mapa 7).

La major densitat d'aquests fitotopònims la trobam en el sector muntanyenc, on la incidència de les pràctiques agrícoles és menor i les condicions naturals (relleu, sòls i condicions climàtiques) afavoreixen el sorgiment espontani d'aquest estrat. Són aquelles àrees en què els topònims ens indicaven la presència d'individus únics de determinades espècies arbòries

Vegetació arbustiva i herbàcia

Mapa 7.

tot coincidint amb els sectors de major altura. De fet, els fitotopònims referits a l'estrat arbustiu de l'àrea van associats en alguns casos a genèrics que tenen connotacions oronímiques (cingles de sa Jonqueta, putxet des Aladerns, rosseguera de s'Aladernar, coll des Murta...). A més, no cal ometre el fet que les formacions col·lectives (garriga, garrigó, aladernar, revellar, ullastrar, porrassar, murta, estepar...) predominen sobre les referències en singular (racó des Fonoll, pou de s'Ullastre...) fet que destaca la importància dins del paisatge selvatgí d'aquestes espècies i formacions.

CONCLUSIONS

La fitotoponímia, i sobretot la distribució d'aquests noms de lloc sobre el territori, és una valuosa font d'informació per a l'estudi del paisatge tant actual com històric. L'home canvia el paisatge al llarg del temps, però alguns dels seus elements es fossilitzen dins del registre toponímic. A més, no cal generalitzar en l'estudi de la distribució territorial dels fitotopònims ja que en ocasions, la seva presència tant pot ser indicador de l'abundància de l'espècie a la que es refereixen com tot el contrari. Cal reiterar igualment que en el paisatge vegetal de Selva contrasta un sector planer dominat pel secà, on les referències en aquest món són certament escasses a causa de la monotonia d'aquesta morfologia, i un sector mun-

tanyenc on predominen les referències a la vegetació espontània. La distribució dels topònims en aquest darrer és un clar reflex de la localització d'aquelles zones on predomina l'alzinar climàtic o el pinar i aquelles altres on les característiques del medi abiòtic afavoreixen la presència únicament de vegetació arbustiva.

BIBLIOGRAFIA

ALCOVER, M. A.; MOLL, F. DE B. (1975): *Diccionari Català-Valencià-Balear*: Palma: Moll.

BONAFÈ, F. (1977): *Flora de Mallorca*. 4 vol. Palma: Moll.

GRIMALT GELABERT, M.; RODRÍGUEZ GOMILA, R. (2004): «El paisatge de Sant Llorenç des Cardassar a través de la fitotoponímia». A PLANISI GILI, H; ROSSELLÓ GAIÀ, M. (coordinadores) *Sobre Onomàstica. Jornades d'Antroponímia i Toponímia (1993-2002)*. Palma: UIB, pàg. 365-378.

ORDINAS GARAU, A. (1989): *Els noms de lloc del terme de Selva*. Inca: Conselleria de Cultura, Educació i Esports. Govern Balear-Ajuntament de Selva.

ORDINAS GARAU, A. (1989): *Mapa toponímic del terme de Selva*. Inca: Conselleria de Cultura, Educació i Esports. Govern Balear-Ajuntament de Selva.

ORDINAS GARAU, A. (2001): *Geografia i toponímia a les Illes Balears. La terminologia geogràfica en els noms de lloc*. (Col. Els treballs i els dies, 48). Palma: Ed. Moll.

Aquest projecte ha estat finançat per la Càtedra Alcover-Moll-Villangómez (CAMV).